

מאת אליעזר בר-לב

עובדה שדויד יעקובוביץ' עובד השבוע את בית הסוהר ועומד להתחיל בחיים חדשים, יוצרת בלב רבים את הרושם כי זהו סופה של פרשה. אולם עבורי זוהי התחלת הפרשה — מחדש וביתר עמקות. לגבי דידי הרי דויד יעקובוביץ' היה, והינו וישראל חף מפשע. לכאורה נפתחו לפניו עתה כל האפשרויות והוא חופשי לפעול בעצמו, לאחוז בכל האמצעים החוקיים כדי להוכיח שהוא נידון על לא עוול בכפו.

אולם מנסיוני העשיר עם אנשים אחרים שגורנו על עבירות חמורות, וטענו כי הם חפים מפשע, למדתי לדעת עובדה מרה ותמוהה: כל עוד הם שהים מאחורי הסוהר, רגים, אנשים אלה מלאים רצון, מרץ ודריכות לפעולה מלחמתית על צדקתם, ומצפים כצפור, שנקללה במצבה של אותה וציפתה רק לרגע בו יהיה חפשיים. אולם כאשר נפתחים השערים בפניהם, מתברר להם כי הם נמצאים במצבה של אותה צפור, שנקללה בכלוב שנים על שנים, וציפתה רק לרגע בו תוכל לפרוש כנפיה ולהמריא לשחקים. והנה ברגע בו נפתחים שערי כלובה מתברר לה שאברי כנפיה משותקים ואין היא יכולה לטוס עוד.

כך לדעתי עלול לקרות גם בפרשת יעקובוביץ'. יתכן שיתגלה בו הסימנים הטרגיים של חולשת הרצון ותיומת בקרבו רק התשוקה לחזור לחיים, ולחיות בשקט והרבה ככל האפשר, מתוך נסיון לשכוח את כל הפרשה. לעומת מצב זה, הרגשתי אני חובה לקחת את עניניו ביד.

עניניו של יעקובוביץ' אינו ענין פרטי, הוא ענינו של כל אחד ואחד. זהו ענין של צדק החוק והמשפט, ענין של נצחון האמת, ומשום כך ענין קדוש. מהיום והלילה יעקובוביץ' האיש אינו העיקר עוד. העיקר הוא העתל שנעשה לו. ואם הוא אינו רוצה להמשיך להיאבק, הרי בפרשה זו מעתה ואילך אני הוא יעקובוביץ'.

★ ★ ★

פגישה בבית הכנסת

פרשת יעקובוביץ' היתה ידועה לי לכלולם מאותם הימים בהם עמד כל אחד מאיתנו על הפרטים יוצאי הדופן, התמוהים והמזוירים, שהגיעו אלינו מכת לי בית המשפט בשנים בהן התנהל המשפט. בשנת 1953 התחלתי לערוך ביקורים תכופים בבית הסוהר בתל-מונד, לרגל פעולתי לטובתו של ויקטור מיוזאן, שבמשפטו של עזרן רצח ואונס ילדה, ראיתי מקרה של האשמת-שוא של אדם חף מפשע. ביקשתי אז לראות גם את יעקובוביץ' ומבוקשי ניתן לי. הוא הוצג בפני. ראיתי דמות של גבר חסון ומוצק, בעל פנים כהים וארוכים שבא לקראתי בענה, כשעל פניו חיוך קל ועיון. התרשמתי הראשונה איתה, מהדקה הראשונה, התרשמות של אדם עדין נפש ואצילי אופי. עברה עלי התרגשות עמוקה, שהרי אם אודה על האמת, הייתי מוכן לראות דמות שונה והפוכה מזו.

התחלתי נרגשת נרגשת אליו ולחצתי את ידו. הוא הביע לי תודה על התעניינותי בו, ואמר לי ששמע עלי שאני עוזר לחברו בכלא ויקטור מיוזאן, מתוך אמונה שהוא חף מפשע. נגעה במיוחד ללבו העובדה שנמצא אדם המאמין לטענות אלה של מיוזאן. הוא אמר לי שבדואי ידוע לי שגם הוא עומד על עצמו שהוא חף מפשע, ואם אני מוכן להאמין בכך הוא מבקש ממני להשיט עזרה גם לו, במידה שאהיה פנוי מעבודתי עבור מיוזאן.

מאז ראיתי אותו לעתים קרובות, למעשה פגשתי בו בכל ביקורי בענין מיוזאן.

הוא השבוע לכתב העולם הזה: «אם הייתי חוטא הייתי מבקש סליחה והנינה. אולם מצפוני לא הירשה לי לכתוב בקשת חנינה על מעשה שלא היה לי מושג עליו».

הוא לא היה היחיד שהשמיע טענה זו. במשך שנות מאסרו התייצב לצדו «משוגע» לרעיון אחד, סטטיסטיקאי במשרד ראשי הממשלה, שהחליט להקדיש את חייו להוכיח את צדקתו של יעקובוביץ' (ראה מסגרת). אלא שבינתיים חל שינוי ניכר במעמדו של הדמויות המרכזיות שבפרשה. שני עורכי הדין שטיפלו בתיקי של יעקובוביץ', נפטרו. הקרבן, נעמי שטיין, הפכה בינתיים לעורכת דין, נישאה ונמצאת עתה בחדשי הריונה. שושנה, אשתו של הקרבן דניאל פקטורי, נישאה אף היא, הפכה לאם משפחה וליקוסמטיקאית של נשי החברה התל-אביבית. לגביהן היתה יציאתו של יעקובוביץ' ותביעתו לחידוש המשפט מעין קריאת-תגר, העלולה להחזיר אותן אל הוך המערבלת שמלפני עשר שנים.

★ ★ ★

יד הגורל

המאמינים בגורל יכולים למצוא משמעות סמלית בשני מאורעות שארעו סביב שחרורו של יעקובוביץ'. יום לפני השחרור נפטר פרקליטו האחרון — עורך-הדין אשר לויצקי. ולא עברה אלא שעה וחצי מאז עוב יעקובוביץ' את מחנה מעי שיהו וכבר הפגיש אותו הגורל עם נעמי שטיין.

יעקובוביץ' שוחרר בשעה שבע ורבע בבוקר. בחוף, ליד גדר-התיל של מחנה-האסירים, המתינה לו אשתו לשעבר, שבאה למקום מלחה על ידי רופא הילדים, ד"ר ליאו זיו, בביתו היא עובדת כאמ-בית. אסתר יעקובוביץ' עמדה מהצה, התחבאה מעיני הצלמים, חיכתה במכונית לרגע בו יצא בעלה לשעבר. כל סיפור השחרור היה שיגרתו ואפורה. יעקובוביץ' ישן בשקט את הלילה האחרון בכלא. התעורר מוקדם בבוקר, אולם לא יכול היה לאכול מרבית הריגשות. נראה היה שהוא קצת מבולבל. הוא יצא את שערי מחנה מעשיהו לבוש חקי, כשחיוך רחב על פניו, בידו האחת חבילת בגדים שקיבל מהנהלת המחנה, ובידו השנייה זר פרחי דליה ורודים, שקיבל מאסיריים העובדים בנייתהגיו של המחנה. מנהל ה"מחנה", אליעזר סגל, החביב על כל פיקודיו ואסיריו, לחץ את ידו בחמימות אנושית וליהו עז למכונית שהסיעתהו לתל-אביב.

מלחה שירת מכוניות עתונאים וצלמים שעקבו אחריו. הגיע יעקובוביץ' לתל-אביב, נפרד ממקבלי פניו ויצא לבדו לסדר כמה ענינים פרטיים. אשתו לשעבר לא יכלה להיגרע, ניגבה בממחטה לבנה את הדמעות שעמדו בעיניה. אמרה היא: «אף אדם לא בא לקראתי במשך 10 שנים. ד"ר זיו אמנם החזיק אותי יפה מאוד, אבל גם לו ניסו להפריע בכך. הבטיחו לדויד שקיבל רשיון עבודה וכסף לסידור, אבל לא נתנו דבר». אותה שעה נסע דויד ברחובות תל-אביב, מלחה עלידי כתב העולם הזה. לפתע, בה גיע המכונית לקרן הרחובות ב"יהודה — שדרות-הקרן-הקיימת, חלפה על פניה אשה זריזת מחלפות, לבושה במכנסים קצרים וחולצה חומה דהוייה, כשהיא רוכבת על אפניים מוטוריים. היתה זו נעמי שטיין. יעקובוביץ' הביט בה כשם שהביט בשאר העוברים ונשים ברחוב. עיניו לא נעו. הוא לא הכיר אותה.

אמר יעקובוביץ' לכתב העולם הזה: «עכ"ש אני כמו עולה חדש שבא רק עכשיו ארצה. עוד לא עשיתי שום תכנית קודם רוצה לראות מה המצב, ללכת לקולנוע, לטייל קצת. אני רוצה לראות את הארץ. את כל הארץ. רוצה לבקר באלת, בצפון ובמרכז, בכל מקום. תל-אביב לא השתנתה בכלל. אין שנוי גדול רק תיקונים קטנים. אבל קודם כל אני רוצה לנוח קצת כמה ימים, להתרגל לחיים החדשים. אולי אסע לנוח קצת בטבריה».

המערכה שלי לא נגמרה. אני רוצה שיחדשו את המשפט שלי כדי להוכיח כי אני חף מפשע. אם הייתי יושב בעד דבר שעשיתי ותפשו אותי — מילא אבל ישבתי על דבר שלא היה לי מושג ממנו. בתוך הלב שלי כמו אבן כבדה. לפני העריע עור בבית המשפט העליון כמעט ולא חשבתי כלל על מצבי. הייתי בטוח שבערעור אני יוצא. רק אחרי הערעור התחלתי לחשוב וראיתי לא זה מצב גורא הכניסו או-הי. אני רוצה לדרוש רבייה של המשפט שלי. עוד בבית-הכלא פנה אלי עורך-דין לוי מירושלים וביקש לדרוש בשמי רבייה. דחיתי אותו ומנית משום שדובר כזה דרוש שהכנה רצינית. קודם צריך להכין את דעת-הקהל ורק אחר-כך לגשת למערכה משפטית חדשה כדי להבטיח הצלחה בה. לא הייתה לי שקט עד שאוכיח כי אני חף מפשע!»

השער לחופש עם שחרורו, יוצא דוד יעקובוביץ' מסער מחנה-האסירים מעשיהו, כשבידו חבילת בגדי. יעקובוביץ', שהוא חסר מקצוע, רוצה למצוא עבודה בתור נהג. כך חושב הוא להתחיל את פרשת חייו החדשה.

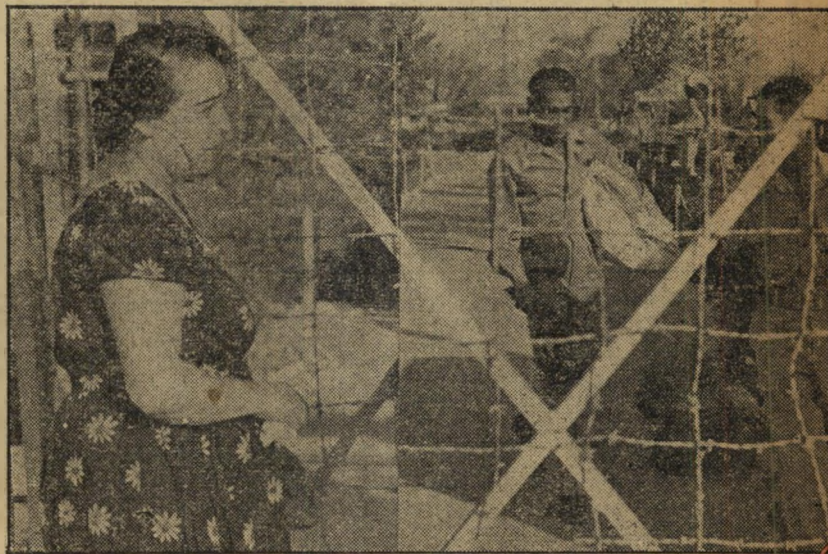
טימיי עם דניאל פקטורי. אחרי פסילת עדות זו קבע בית-המשפט כי הוכח שהיה אונס וממילא היה גם רצח. אולם בית-המשפט העליון החליף במפתיע את סעיף האשמה מרצח להריגה. יעקובוביץ' ביקש נידון ל-15 שנות מאסר בתוספת של לירה אחת קנס כפיצוי לשושנה, אשתו של דניאל פקטורי, על שוורד-דינו, אשר לויצקי, «ניסה לתלות קופה של שרצים», כלשון פסק-הדין, בה ובאנשי קיבוצה. הביע דאגה אחת מעורכי-הדין הצעירים שנוכחו במשפט את דעתו על החלפת האשמה מרצח להריגה: «נוצר בי הרושם כי השופטים פתחו שישלחו את יעקובוביץ' לעולם הבא ויום אחד יתפס מישהו שיוודה באשמה».

★ ★ ★

„אני חף מפשע!“

אני חף מפשע! אלוהים ינקום את-אלהים! אני מצפונכם לא יהיה נקי עד סוף חייכם. אני לא עשיתי כלום... ועק יעקובוביץ' כלפי שופטי בית-המשפט המחורזי. «אני חף מפשע ולא עשיתי לשום אדם רע, תקנו את העתל שנגרם לוי» חזר יעקובוביץ' על טענתו בפני בית-המשפט העליון. «אני חף מפשע! ישבתי בכלא על פשע שעשו אחרים!» המשיך יעקובוביץ' לטעון גם השבוע, אחרי שעזב את שערי מחנה מעשיהו.

במשך כל שנות ישיבתו לא הסכים יעקובוביץ' אפילו פעם אחת לבקש חנינה. אמר

האשה המצפיה אסתר יעקובוביץ', שהתגרשה מבעלה לאחר מתן פסק-הדין, צופה מבעד לטורגי גדר התיל של מחנה מעשיהו בבעלה לשעבר, חצונד לקראת שיחרורו. היא סרבה לגלות אם בדעתה להנשא לו שוב.